

2011-06-01

Upplevelsens rikedom

- *En enkätstudie om människors olika upplevelser av ett besök på friluftsmuseet Kulturen i Lund*

Mary Lidén, 9004203809

Lunds universitet VT11

Kandidatuppsats i Kulturadministration (KULK10)

Avdelningen för kulturarbete och intermedialitet

Institutionen för kulturvetenskaper

Handledare: Mats Arvidson

Examinator: Mikael Askander

Abstract + Keywords

Title: The Richness of an Experience; a Survey Study of Peoples' Different Experiences of a Visit at the Museum Kulturen in Lund.

How rich is an experience of a visit at the museum Kulturen in Lund? According to the economists Joseph Pine and James Gilmore there are four realms of an experience; an educational, an entertaining, an esthetic and an escapist. The more of these realms that you feel in an experience, the richer the experience is. In this study I have through a hand out survey to 50 visitors at Kulturen in April 2011, analyzed their experience at the museum and made an attempt to measure the richness of their experience. On the one hand an experience is something individual that cannot be generalized. On the other hand, you can ask yourself if there are similarities in how people experience something and how they socially and culturally can be categorized into different social groups. I have therefore tried to distinguish social and cultural factors among the visitors to see if there is a relationship between these factors and similarities in their experiences. The outcome of my study has been concluded in four different diagrams that quantitatively demonstrate how the experience among the different visitors come across and a qualitative analyze of the social similarities and differences among the visitors and their experiences.

Keywords: Age, education, entertainment, escapism, esthetics, ethnicity, expectations, experience, four realms of experiences, habits, interests, occupation, sex, social and cultural differences social background, the experience economy, tourist, visitor

1. Innehållsförteckning	
2. Inledning.....	s.3-13
2.1 Bakgrund.....	s.3-5
2.2 Syfte och frågeställningar.....	s.5-6
2.3 Avgränsningar.....	s.6-7
2.4 Tidigare forskning och material.....	s.7-9
2.5 Disposition.....	s.9
2.6 Teori och metod.....	s.9-13
2.6.1 Eneroth och Bourdieu: teorier om uppväxt och habitus.....	s.10-11
2.6.2 Enkätstudie med kvantitativa och kvalitativa egenskaper.....	s.11-13
3. Undersökning, resultat och analys.....	s.13-26
3.1 Kulturen i Lund.....	s.13-14
3.2 Pine och Gilmores upplevelseelement.....	s.14-16
3.2.1 Utbildning.....	s.15
3.2.2 Underhållning.....	s.16
3.2.3 Estetik.....	s.16
3.2.4 Eskapism.....	s.16
3.3 Studien.....	s.17-18
3.4 Kvantitativt resultat av enkätundersökningen.....	s.18-21
3.5 Kvalitativt resultat av enkätundersökningen.....	s.21-26
4. Avslutning.....	s.26-33
4.1 Diskussion.....	s.26-30
4.2 Sammanfattande slutsats.....	s.31-32
4.3 Framtida forskning.....	s.32-33
5. Källförteckning.....	s.34-36
5.1 Litteratur.....	s.34-35
5.2 Elektroniska källor.....	s.35-36
5.3 I författarens ägo.....	s.36
6. Bilagor.....	s.37-39
6.1 Bilaga 1. Enkät till besökare.....	s.37-38
6.2 Bilaga 2. Survey to visitors.....	s.39-40
6.3 Bilaga 2. Karta av Kulturen.....	s.41

2. Inledning

2.1 Bakgrund

Upplevelser är ogripbara företeelser baserade på personliga, subjektiva uppfattningar och reflektioner hos individer.¹ De är fenomen som engagerar individer på ett personligt plan.² I det moderna västerländska samhället kan vi se ett större samband mellan konsumtion och upplevelser. Att uppleva någonting nytt har fått allt större betydelse i vår vardag.³ Då det finns gott om företag och massproduktion av varor är möjligt, är utbudet stort och tillåter kunderna att välja. Därför har det uppstått konkurrens om konsumenter bland företagen. Numera räcker det inte att en produkt har ett bruksvärde utan som konsumenter söker vi efter mervärden. Ett mervärde kan exempelvis vara upplevelser och dessa kan uppnås med hjälp av kulturella och symboliska värden.⁴ Idag ligger mer fokus på att producera sådant som skapar emotionella relationer mellan konsument och produkt.⁵

Om man tar ett steg tillbaka kan man ur ett historiskt perspektiv se hur denna värdeförskjutning ägt rum inom samhällsekonomin. Under andra halvan av 1800-talet levde vi i ett jordbrukssamhälle där utbytbara råvaror producerades. Under industrialismen som tog form i slutet av 1800-talet, skedde en övergång från jordbruks- till industrisamhälle och varor kunde produceras av råvarorna.⁶ Man kunde av råvaran mjöl exempelvis producera livsmedlet bröd. Under 1900-talet blev varuproduktionen allt mer effektiv och industrierna kunde dra ner på arbetskraften. Allt fler sökte sig till arbeten inom servicesektorn istället för inom industri och jordbruk och tjänster blev en viktig del i folks konsumtion av varor. Då produkterna var standardiserade kunde konsumenter välja produkter efter pris och kvalitet på servicen. Under 2000-talet har service blivit ett allt mer givet värde och mycket service har blivit automatiserat, så som att shopping och bankärenden kan skötas via Internet.⁷ Det som nu har kommit att få en avgörande roll i folks konsumtion är upplevelser.

¹ Tom O'Dell och Peter Billing, *Experiencescapes - Tourism, Culture, and Economy*, Köpenhamn: Copenhagen Business School Press, 2005, s.12.

² Joseph Pine och James Gilmore, *The Experience Economy - Work is Theatre and Every Business a Stage*, Boston: Harvard Business School Press, 1999, s.12.

³ O'Dell och Billing, 2005, s.12.

⁴ Per Strömberg, *Upplevelseindustrins turistmiljöer - Visuella berättarstrategier i svenska turistanläggningar 1985-2005*, Uppsala: Fronton förlag, 2007, s.11.

⁵ Strömberg, 2007, s. 8.

⁶ Sven Nilsson, *Kulturens nya vägar - Kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*, Malmö: Polyvalent AB, 2003, s.13.

⁷ Mittuniversitetet. Upplevelserna, turismen och måltiden. *Upplevelsernas samhälle*.
http://lc1.miun.se/maltid/upplev/page_03.htm.

De brittiska nationalekonomerna Joseph Pine och James Gilmore summerar händelseförloppet där konsumtionsvana och efterfråga har ändrat skepnad i form av en kedja där vi gått från att konsumera råvaror till varor, till tjänster och till upplevelser. De menar att orsaken till detta ligger i teknologin som i sin utveckling har medfört konkurrens. Detta har i sin tur bidragit till en ökad differentiering. I samband med att teknologin har blivit mer avancerad har vi i västvärlden kunnat uppleva högre välstånd.⁸ Därmed har vi kunnat ställa högre krav på de produkter som vi konsumerar och serviceekonomin har övergått i vad Pine och Gilmore kallar *The Experience Economy*, alltså upplevelseekonomin också kallat *den nya ekonomin*.⁹ Då upplevelser är personliga och svåra att kvantitativt identifiera eller observera är de invecklade att analysera. Pine och Gilmore menar dock att en upplevelse kan bestå av fyra olika element, nämligen: utbildning, underhållning, estetik och eskapism.¹⁰ Vidare menar de att de rikaste upplevelserna är de som lyckas omfatta alla dessa element.¹¹

Inom upplevelseindustrin har kulturen en mycket viktig roll. Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) klargör detta genom att benämna upplevelseindustrin som:

...ett samlingsbegrepp för kreativa människor och företag med huvuduppgift att skapa och leverera upplevelser i någon form. Här ingår allt från böcker, musik och film, inrednings- och kläddesign till turism, museer och konserter.¹²

Litteratur, musik, film, konst, design, museer och scenkonst är alla företeelser som Sven Nilsson behandlar som ämnen inom kulturlivet och därmed kan man se hur upplevelser till stor del skapas i mötet med kultur.¹³ De områdena är exempel på estetisk kultur¹⁴ men upplevelser är även kopplade till antropologisk kultur. Den antropologiska typen av kultur stöter man på bland annat som turist när man upplever ett annat samhälles mat, politik, språk, religion, traditioner, sociala koder etc.¹⁵

Ett exempel på en vara, företag eller rättare sagt en verksamhet som erbjuder konsumenter upplevelser är Kulturen i Lund. Kulturen är ett friluftsmuseum där, som namnet implicerar,

⁸ Pine och Gilmore, 1999, s.5.

⁹ Tom O'Dell, "Upplevelsen lockelser, tingens dynamik" i *Upplevelsen materialitet*, O'Dell (red), Lund: Studentlitteratur, 2002, s.15.

¹⁰ Pine och Gilmore, 1999, s.30.

¹¹ Pine och Gilmore, 1999, s.39.

¹² Monica Hanefors och Lena Mossberg, *Turisten i upplevelseindustrin*, Lund: Studentlitteratur, 2007, s.17.

¹³ Nilsson, 2003, s.5.

¹⁴ Jenny Johannisson, *Det lokala möter världen - Kulturpolitiskt förändringsarbete i 1990- talets Göteborg*, Valfrid: Intellecta Docysus, 2006, s.47.

¹⁵ Johannisson, 2006, s.48.

kultur i form av kulturarv, konst, design, kulturhistoria och mycket mer, förmedlas till besökarna. På Kulturen finns byggnader, hushåll och hantverk förvarade från det jordbrukssamhälle som numera är ersatt av upplevelsesamhället och *den nya ekonomin*. Med utgångspunkt i Pine och Gilmores teorier om upplevelseekonomin är därför Kulturen ett intressant studieobjekt för att testa hur mycket av de fyra elementen, utbildning, underhållning, estetik och eskapism som besökare upplever då de är på Kulturen.

2.2 Syfte och frågeställningar

Jag ska göra en studie på Kulturen i Lund. Mitt syfte är för det första att undersöka friluftsmuseet och ta reda på hur gästerna upplever sitt besök där. Jag vill få fram om besökarna upplever de element som utgör Pine och Gilmores modell för upplevelser. För det andra vill jag föra en diskussion huruvida det går att urskilja om något element dominerar över de andra, eller om något element inte upplevs överhuvudtaget. Jag skall kvantitativt sammanställa hur mycket av de olika elementen som besökarna upplever för att avgöra hur pass ”rik” denna är. Eftersom upplevelser inte objektivt går att mäta kan det finnas svårigheter i undersökningsprocessen att finna generaliserbara resultat. Jag ser dock inte detta som ett problem då upplevelser samtidigt är hanterbara. Som människor kan vi beskriva, jämföra och eftersträva dem.¹⁶ Genom att kvalitativt analysera besökare på Kulturens svar på frågor om deras upplevelser och ge dem tillfälle att beskriva dessa med kvantitativa mått ska det därför gå att få fram tillförlitliga resultat. Eftersom upplevelser varierar vill jag vidare försöka identifiera de olika besökarna. Genom att analysera sociala faktorer som ålder, kön, bakgrund, sysselsättning etc. vill jag se om det kan finnas samband mellan hur besökarna upplever vistelsen på Kulturen och sociala likheter och skillnader hos dem. Genom uppsatsen kommer jag använda mig av begrepp som sociala skillnader, sociala faktorer och social och kulturell bakgrund. Med detta avser jag mänskliga skillnader som ålder, kön, ursprung, intressen, förväntningar, sysselsättningar och vanor. Den franske kultursociologen Pierre Bourdieu menar att något som påverkar dessa sociala skillnader är vårt sociala arv. I detta arv får vi med oss de erfarenheter som våra förfäder har och bestämmer vårt sätt att uppfatta saker, tycka och agera. Bourdieu benämner detta fenomen med termen *habitus*.¹⁷ Vårt habitus bestäms alltså utifrån hur vi har vuxit upp. När vi rör oss i våra omgivningar, eller vad Bourdieu kallar *sociala rum*, kan vårt habitus begränsa oss. Vi ser, upplever och agerar som vi är vana vid och har lärt oss från vår uppväxt. De sociala faktorerna kan således påverka

¹⁶ Tom O’Dell, ”Upplevelsen lockelser, tingens dynamik” i *Upplevelsen materialitet*, O’Dell (red), 2002, s.25.

¹⁷ Emma Stenström, *Konstiga företaget*, Stockholm: Natur och kultur, 2008, s.183.

individens upplevelser; men ju mer likartade sociala förutsättningar två personer har, desto mer likartat uppfattar de sinnesdata som de möter.¹⁸ Vid exempelvis ett besök på ett museum aktiveras många av våra sinnen och det är med hjälp av dessa vi upplever saker. Genom att låta besökare beskriva sina upplevelser, får de därför också berätta om sig själva. På så sätt kan jag urskilja olika målgrupper från varandra. Min frågeställning är således tvåfaldig:

- *Hur väl omfattar ett besök på Kulturen Pine och Gilmores fyra upplevelseelement enligt besökarna?*
- *Hur skiljer sig besökarnas upplevelser på Kulturen från varandra och går dessa att förklara genom sociala faktorer?*

2.3 Avgränsningar

Till en början ville jag utföra undersökningen på ett flertal kulturverksamheter i Skåne. Jag ville jämföra hur rik upplevelsen är på tre olika friluftsmuseer i Skåne för att se om ett museum gav en rikare upplevelse än de andra. Jag var då inställd på att studera Kulturen i Lund, Fredriksdals friluftsmuseum i Helsingborg och Ingeborgarps friluftsmuseum i Örskelljunga. Jag kom senare till insikt att det skulle vara ännu mer intressant att göra undersökningen mer etnografiskt inriktad istället för komparativ mellan tre fall. Då Ingeborgarps museum endast har öppet i maj, och Fredriksdals och Ingeborgarps museer kräver resor i samband med studien skulle det också underlätta för mig att hålla mig till att enbart studera Kulturen då jag bor i Lund. Jag skulle på så vis också kunna ge enkäter till ett större antal besökare från ett och samma ställe och därmed tydligare kunna urskilja målgrupper bland besökarna. Det skulle på detta sätt bli lättare att fokusera på deltagarna i enkätstudien. Syftet med min studie kom därför att ändra form till en etnografisk studie av ett fall och en analys av upplevelsemönster i samband med sociala faktorer. Med etnografisk studie menar jag att jag arbetar nära den verklighet jag studerar. Detta betyder att jag är på plats i studien och i kontakt med människorna i den. Jag kan inte i förväg planera särskilt mycket utan får anpassa studien efter material och empiriska insikter som tillkommer.¹⁹ Då oförutsägbarhet förekommer i en sådan studie, krävs en del kreativitet vilket jag menar att mina enkäter demonstrerar. Jag har på många sätt låtit besökarna beskriva sig själva och sina upplevelser.

¹⁸ Bo Eneroth, *Hur mäter man "vackert"?* Grundbok i Kvalitativ metod, Göteborg: Natur och kultur, 1992, s.85.

¹⁹ Magnus Öhlander "Utgångspunkter" i *Etnologiskt fältarbete*, Lars Kaijser (red) Lund: Studentlitteratur, 1999, s.9.

Värt att nämna är också att fallstudien inte kan sägas vara tagen ur mångfalden, det vill säga den kan inte stå som exempel för många museer som en vanlig fallstudie ofta kan.²⁰ Varje museum är unikt och erbjuder olika upplevelser. Med denna avgränsning kan jag alltså inte överföra resultatet om hur ”rik” en upplevelse är på andra kulturinstitutioner. Detta är inte heller mitt syfte. För att studera de individuella upplevelserna krävs kvalitativ analys av deras svar och att man tar hänsyn till bakomliggande faktorer som kan ge effekt på svaren. Jag vill också testa om jag kvantitativt kan mäta individers upplevelser. Med detta menar jag att jag tar särskild hänsyn till att det inte objektivt går att mäta individers olika upplevelser. Jag vill alltså inte konstatera att mina mått är bevis för något fullständigt sanningsenligt. Jag gör alltså ett försök att få fram en siffra på upplevelsen och till vilken grad de olika elementen kommer till uttryck. Jag är medveten om att den inte avspeglar en total sanning. Måttet på individers upplevelser ska fungera som ett hjälpmedel i förståelsen av hur en generell upplevelse på Kulturen kan vara och som en demonstration av upplevelsernas rikedom. Det är dessa karaktärsdrag som utmärker en humanistisk och etnografisk studie om man jämför med en ”naturvetenskaplig” studie. Det är deskription, tolkning och personliga reflektioner som ligger till grund för min studie. Matematiska uträkningar och kontrollerade experiment identifierar naturvetenskaplig metod²¹ men i min studie är måtten inte menade att stå som svar för något utan som tolkningshjälpmedel.

Väl på Kulturen valde jag även att avgränsa mig till att dela ut enkäter till personer över 15 år. Detta för att jag ansåg att min enkät innehåller många frågor som kräver mycket uppmärksamhet och tålamod att fylla i. För något yngre personer skulle detta kanske framstå som extra krävande och svårt.

Jag tillbringade tre eftermiddagar på Kulturen och fick fram 50 ifyllda enkäter. Jag lät dessa stå som det material jag skulle använda i analysen. 50 enkäter är dessutom ett hanterbart antal för mig att hålla reda på och för att kunna urskilja likheter och olikheter i svaren. Ett större antal skulle möjligtvis göra urskiljandet tydligare.

2.4 Tidigare forskning och material

Upplevelseindustrin är ett ämne som det har forskats relativt flitigt kring sedan 1990-talet då det blev ett begrepp. Etnologen Tom O’Dell har skrivit ett flertal böcker om

²⁰ Rolf Ejvegård, *Vetenskaplig metod*, Lund: Studentlitteratur, 2009, s.35.

²¹ Max van Manen, *Research Lived Experience*, Toronto: The Althouse Press, 2003, s.4.

upplevelseekonomin och hur upplevelser numera kan förpackas och säljas till konsumenter.²² I boken *Upplevelsens materialitet* (2002) besvarar han frågor om vad som ligger till grund för en upplevelse. Han har även forskat kring ”upplevelselandskap”, ett planerande och iscensättande av en plats för upplevelser, i boken *Experiencescapes* (2005), och upplevelseanläggningar som spa. Bland de första att skriva om upplevelser inom konsumtion är Joseph Pine och James Gilmore, nationalekonomerna vars teorier om de så kallade fyra upplevelseelementen jag utgår från i min undersökning. De började studera upplevelsens roll inom ekonomin redan på 1990-talet. I Sverige har sambandet mellan ekonomi, kultur och upplevelser behandlats av bland andra Lars Aronsson och Lena Mossberg. Aronsson menar att i det nutida samhället försöker man bygga in kultur i ekonomin för att producera upplevelser.²³ Även Emma Stenström beskriver hur estetiseringen av ekonomin äger rum för att skapa mervärden i sin avhandling *Konstiga företag* (2008). Detta ser hon som en relativt ny företeelse där kultur och ekonomi möts vilket förr ansågs motsägelsefullt eftersom kulturarbetare och ekonomer sågs som varandras motpoler. Kulturarbetarna betraktades som de romantiska, oförutsägbara skaparna som producerar kultur utifrån sina egna känslor och ekonomerna som de rationella, planerande vinsttagarna som producerar efter konsumenternas behov.²⁴

Att forska kring upplevelseindustrin är alltså inte något nytt. Att sträva efter att ge konsumenterna goda upplevelser är numera mycket angeläget för många företag och verksamheter. Däremot är det komplicerat att producera en värdefull upplevelse för alla då människor är olika och därmed upplever saker på olika sätt. O’Dell, Mossberg och andra forskare tar upp problemet om att varje upplevelse är unik för olika personer, samtidigt går de inte utförligare in på detta. Ingenstans har jag stött på en analys kring sambandet mellan kulturella skillnader och upplevelser. I etnografiska läroböcker om forskningstekniker påpekar författarna ofta påverkan av subjektivitet i kvalitativ forskning. De betonar hur viktigt det är för en forskare att vara medveten om att man själv, den person man studerar, omgivning med mera, kan ha inverkan på forskningsresultatet.²⁵ Bo Eneroth diskuterar också

²² Lunds universitet. *Etnologen Thomas O’Dell blir ny professor på Service Management*. Institutionen för Service Management. <http://www.ch.lu.se/index.php?id=1389>.

²³ Lars Aronsson ”Kartor över kulturella ekonomier” i *Kulturell ekonomi - Skapandet av värden platser och identiteter i upplevelsesamhället*, Aronsson et. al, Lund: Studentlitteratur, 2007 s.26.

²⁴ Stenström, 2008, s.35.

²⁵ Raymond Madden, *Being Ethnographic- A Guide to Theory and Practice of Ethnography*, London: Sage, 2010, s.20.

uppväxtens och sociala bakgrunders påverkan i hur man upplever sinnesdata.²⁶ Däremot försöker ingen av dessa forskare testa denna företeelse vilket jag syftar att göra. Jag kommer således att utföra en etnografisk studie där jag betraktar individer i en viss miljö. Etnografisk forskning som Raymond Maddens *Being Ethnographic* (2010) argumenterar för att forskaren måste ta hänsyn till olikheter hos individer och vara tydlig i enkäten för att i så hög grad som möjligt få individer att uppfatta frågorna på likvärdiga sätt. Så även om teorin om att upplevelser beror på sociala och kulturella skillnader och bakgrunder finns och är accepterad, finner jag en avsaknad av bevisande studier där konkreta samband på denna teori visas.

2.5 Disposition

Denna uppsats tar sig formen av en traditionell kandidatuppsats, strukturmässigt. Jag inleder med att beskriva vilka teorier jag har använt mig av och grundat min undersökning på. Sedan förklarar jag hur jag ska gå tillväga och vilka metoder jag använder för att skapa mitt material. Därefter kommer själva undersökningen. Denna inleder jag med genom att ge en beskrivning av mitt studieobjekt, det vill säga Kulturen, för att läsaren ska få en bild av vad det är för verksamhet. Därefter går jag in på Pine och Gilmores fyra upplevelseelement som jag ska testa besökarnas upplevelse av. Sedan beskriver jag hur jag utfört min studie på Kulturen. Efter det kommer de kvantitativa och kvalitativa resultaten av studien. Dessa framkommer i form av tabeller och procentuella resultat samt av en skriftlig analys. Avslutningsvis för jag en diskussion kring resultaten och kopplar dem till teorierna jag tidigare hänvisat till för att se om de överensstämmer eller om de tyder på något annat. Undersökningen, resultaten och diskussionen sammanfattas med en slutsats som även besvarar mina frågeställningar, i slutet av uppsatsen.

2.6 Teori och metod

Jag grundar min undersökning i Pine och Gilmores teori om de fyra upplevelseelementen. De menar att dessa element är vad som skapar en upplevelse och ju fler element man tycker sig känna av i en upplevelse, desto rikare är upplevelsen. Jag fann denna teori intressant och ville pröva om man kan testa hur väl dessa element kommer till uttryck i olika personers upplevelser på en kulturverksamhet i Skåne, nämligen Kulturen i Lund. En svårighet i en sådan undersökning är dock att en upplevelse varierar från person till person.

²⁶ Eneroth, 1992, s.85.

2.6.1 Eneroth och Bourdieu: teorier om upplevelser och habitus

Upplevelser skapas genom individers sociala och kulturella bakgrund.²⁷ Trots att två personer utför samma aktivitet så kommer upplevelsen att skilja sig. Detta uttrycker Bo Eneroth i sina studier. I min undersökning tänker jag anknyta till Eneroths resonemang genom att i samband med att undersöka olika personers upplevelser på Kulturen också fastställa deras sociala bakgrund. Att analysera en pensionärs och en gymnasieelevs upplevelser av ett museibesök kan resultera i väldigt skilda resultat då deras olika livserfarenheter ger dem olika perspektiv på särskilda företeelser. Jag vill därför se om man kan hitta samband, om liknande målgrupper upplever besöket likvärdigt och om skilda målgruppers upplevelser på något entydigt sätt avviker från varandra. Detta för att se om Eneroths teori om att:

Ju mer likartade förhållanden två människor vuxit upp i, desto mer likartat förstår man de sinnesdata man möter, dvs. desto fler likartade enheter sinnesförståelsedata har man 'lagrat' i sitt medvetande.²⁸

Sinnena är de verktyg människor använder för att uppleva.²⁹ Liknande resonemang för Bourdieu när han talar om betydelsen av habitus och hur det bestämmer hur vi uppfattar, tycker, handlar och värderar saker och ting. Habitus är en medicinsk term som hänvisar till kroppens beskaffenheter.³⁰ Vårt habitus är hur vi har vuxit upp och hur vårt sociala arv påverkar oss. Att vi växer upp i olika sociala grupper och familjer gör att vi ärver mycket av deras erfarenheter och sätt att värdera och uppleva. Olika levnadsförhållanden producerar olika habitus.³¹ En individs habitus bestämmer vilka preferenser man har på det kulturella området. Olika klassbakgrund skapar olika habitus. De preferenser och handlingar individer då utför enligt deras habitus ger uttryck för vilken position denne har i den sociala strukturen.³² Med social struktur menas klasstillhörigheter och sociala grupper. Smakdistinktioner som folk gör bidrar alltså till att särskilja samhällets struktur och makt- och statuskillnader.³³ Därmed upplever människor som vuxit upp under liknande förhållanden saker och ting på mer liknande sätt, enligt Bourdieu. Vårt habitus påverkar också människor att göra distinktioner på det kulturella området. Det lägger grunden för våra

²⁷ O'Dell och Billing, 2005, s.51.

²⁸ Eneroth, 1992, s.85.

²⁹ Hanefors och Mossberg, 2007, s.119.

³⁰ Nationalencyclopedin. NE. *Habitus*. <http://www.ne.se/kort/habitus/1141661>.

³¹ Pierre Bourdieu, *Distinction - A Social Critique of the Judgement of Taste*, London : Routledge & Kegan Paul, 1984, s.170.

³² Thomas Johansson och Fredrik Miegel, *Kultursociologi*, Lund: Studentlitteratur, 1996, s.207.

³³ Johansson och Miegel, 1996, s.208.

preferenser vad gäller mat, kläder, konst, litteratur, musik etc.³⁴ Han för vidare sitt resonemang genom att fokusera på betydelsen av *kulturellt kapital*. Med kulturellt kapital menar han människors uppfattning av bland annat estetik och att smaken är gruppbounden och socialt bestämt. Det är i vår uppfostran och vår utbildning som vi lär oss vad god smak är inom den kulturella krets vi som tillhör.³⁵ Detta liknar Eneroths sätt att se på upplevelser.

2.6.2 Enkätstudie med kvantitativa och kvalitativa egenskaper

Jag har i uppsatsen tidigare nämnt hur jag ska gå tillväga för att besvara mina frågeställningar. Jag ska här övergå till att tydligare identifiera mina metoder. Min undersökning är en fallstudie då jag valt en specifik verksamhet att studera. Denna verksamhet är Kulturen. Anledningen till att jag valde fallet Kulturen var för att det är ett museum som jag själv anser erbjuder många sätt att uppleva kultur på. Jag gick alltså in med en förväntan om att besökarna kommer ha relativt rika upplevelser och kunna uppleva de flesta elementen i sina besök mer eller mindre. Kulturen är också ett bra fall då det har öppet hela året och därmed kan jag enkelt planera när jag vill utföra mina enkätutdelningar. På Kulturen delade jag ut enkäter till ett antal besökare med frågor som berör deras upplevelse på Kulturen. En enkät är en effektiv metod då man kan nå många personer samtidigt och få svar som är enkla att bearbeta.³⁶ Enkäten innehåller även frågor kring deras sociala bakgrund som kön, ålder och sysselsättning (se bilaga 1). I enkäten får de utvalda besökarna även utrymme att lite mer ingående beskriva deras upplevelser. Beskrivningarna har jag sedan tolkat och kopplat till Pine och Gilmores upplevelseelement, vidare till Eneroths teori om upplevelser och sociala faktorer och Bourdieus teori om habitus och om sociala gruppers uppfattning om estetik. Jag nämnde inte något om Pine och Gilmores teorier för besökarna just för att de ska ha en neutral uppfattning av mina frågor. Undersökningen är mestadels kvalitativ då jag genom närläsning och hermeneutisk tolkning av besökarnas svar på enkäterna, ska urskilja specifika kvalitéer. Ett inslag av ett kvantitativt mått på hur rik olika besökares upplevelse på Kulturen är kommer också fastställas då jag på egen hand har konstruerat en fråga i enkäten som ska kunna generera i ett svar som går att beräkna. Frågan ser ut som så att besökarna ska få tillfälle att ur ett urval av ord som kan beskriva ett besök, ringa in de ord de tycker sig ha upplevt på Kulturen. Orden är synonymer till benämningen av de fyra upplevelseelementen eller synonymer av synonymer, hittade i *Svensk synonymordbok*

³⁴ Johansson och Miegel, 1996, s.207.

³⁵ Alf Arvidsson, "Berättandets betydelse" i *Kultur och erfarenhet – Aktuella teman i svensk etnologi*, Billy Ehn (red.), Stockholm: Carlsson bokförlag, 1999, s.98.

³⁶ Ejvegård, 2009, s.55.

(2003) och *Stora synonymordboken* (1982). Varje upplevelseelement fick bli representerad av lika många synonymer och de inringade orden ska kunna spegla hur mycket av varje element som upplevdes. Som exempel representeras elementet utbildning av orden ”kunskap”, ”information”, ”lärdomar”, ”förståelse” och ”insikt”.³⁷ Rent hypotetiskt kanske tre synonymer till estetiskt blev inringat men endast en synonym till utbildande av en viss besökare. Då tyder detta på att besökaren har haft en högre grad estetisk upplevelse än en utbildande upplevelse. Enkäten finns på både svenska och engelska. I den engelska versionen har jag använt *Stora svensk engelska ordboken* (1988) för att översätta de svenska synonymerna till korrekta engelska synonymer. I presentationen av min undersökning som följer nedan kommer jag att först presentera fyra tabeller med kvantitativa mått på hur besökarna upplevde besöket. I procent har jag räknat ut till vilken grad varje element upplevdes. Den första tabellen presenterar helheten av alla de 50 besökarnas totala upplevelser. De tre andratabellerna har jag ägnat åt att analysera olika faktorer. De faktorerna som jag har valt att granska på är kön, ålder och ursprung. Efter denna kvantitativa analys har jag kvalitativt gått igenom enkäterna. Jag har läst deras svar där de lite utförligare fått beskriva sin upplevelse med egna ord, vad de hade för förväntningar inför besöket, lite om deras museivanor, intressen och varför de besöker Kulturen. Detta har jag gjort för att ytterligare kunna hitta likheter och skillnader mellan besökarnas bakgrund och upplevelser. Jag ser den kvantitativa delen som kompletterande till den kvalitativa delen då kvantitativ forskning kan vara ett bra bakgrundsmaterial för kvalitativ forskning.³⁸ Tanken med den kvantitativa studien är därför inte menat att betraktas som entydiga avspeglingar av verkligheten utan att ge förståelse för hur det ser ut i detta studiefall och att det kan avspegla en liten del av verkligheten. Kritik mot kvantitativa studier förekommer ofta då de kan tolkas som att påstå att de är bevis på en verklighet. Därför undviker många just kvantitativa metoder. Så länge man kan bortse från denna uppfattning av kvantitativa analyser kan de användas i tolkande och förståelseinriktade studier som denna.³⁹

Etnografiska studier i de sociala vetenskaperna får ofta kritik då de till skillnad från naturvetenskapliga forskningarna inte tillåter samma kontroll. Att studera människor, beteenden och upplevelser kan vara mycket oförutsägbart och därför tycker vissa att sociala och

³⁷ Norstedts förlag, *Svensk synonymordbok*, Gjövik: Norstedts förlag AB, 2003, s.120-919.

³⁸ Mats Alvesson och Kaj Sköldböck. *Tolkning och reflektion - Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Lund: Studentlitteratur, 1994, s.11.

³⁹ Alvesson och Sköldböck. 1994, s.11.

kulturella studier brister i reliabilitet då man inte med full säkerhet kan konstatera fakta.⁴⁰ För att göra min kvalitativa undersökning så tillförlitlig som möjligt ska jag därför utgå ifrån Raymond Maddens fyra vägledande råd som en etnograf ska sträva efter. Dessa är att uppnå:

(1) validitet och reliabilitet genom konstruktionen av genomtänkta och lämpliga metoder, (2) ett systematiskt insamlande av data, (3) en systematisk utredning av dessa data och (4) en genomtänkt och skicklig presentation av materialet.⁴¹

Jag anser att jag har arbetat utifrån och skapat en studie baserat på dessa råd.

3. Undersökning, resultat och analys

3.1 Kulturen i Lund

Georg J:son Karlin grundade friluftsmuseet Kulturen år 1892 i Lund. Detta var under en period då en övergång från jordbrukssamhälle till ett industrisamhälle ägde rum och Karlin ville se till att bevara föremål som var på väg att försvinna ur samhället. Karlin lyckades även samla in föremål från andra delar av världen för att han trodde på att om man ska förstå sig på sin egen kultur, måste man kunna jämföra den med andra kulturer.⁴² På Kulturen kan man se ett 30-tal byggnader från 1700-och 1800-talensom illustrerar hur folk levde under bondesamhället. Redskap, möbler och kläder är samlade och bidrar till förståelse av hur folkkulturen på den tiden såg ut. Byggnaderna är belägna i trädgårdar där det odlas örter, blommor och frukt. Här kan besökarna njuta av den vackra miljön samtidigt som de lever sig bort och in i en förfluten tid och lär sig av kulturhistorien. Inne i Kulturens huvudbyggnad ryms även entré, butik, café och restaurang och ett 20-tal permanenta utställningar.⁴³ De permanenta utställningarna innefattar exempelvis ”Metropolis” som skildrar Lund som ett kyrkligt centrum i Norden under medeltiden,⁴⁴ ”Att överleva - röster från Ravensbrück” som är en samling föremål som ägdes av de tusentals kvinnor som blev inspärrade i koncentrationslägret Ravensbrück under andra världskriget⁴⁵ och ”Modernismen” där konst

⁴⁰ Madden, 2010, s.23.

⁴¹ Madden, 2010, s.24.

⁴² Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Mer om Kulturen*.

2011. http://www.kulturen.com/03_om_kulturen/om_kulturen.asp.

⁴³ Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Översiktligt Kulturens utställningar*.

2011. http://www.kulturen.com/03_om_kulturen/02_utställningarna/utställningarna.asp.

⁴⁴ Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Permanent utställning på Kulturen i Lund- Metropolis- Lund på medeltiden*. 2011.

http://www.kulturen.com/02_just_nu/04_permanenta_utställningar/06_metropolis.asp

⁴⁵ Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Permanent utställning på Kulturen i Lund- Att överleva - Röster från Ravensbrück*. 2011.

http://www.kulturen.com/02_just_nu/04_permanenta_utställningar/01_roster_fran_ravensbruck.asp.

och arkitektur från 1900-talets första hälft ställs ut.⁴⁶ Under tiden då jag utförde min enkätutdelning på Kulturen, april 2011, fanns tillfälliga utställningar som fotoutställningen ”Förbiset” som skildrar oväntade glimtar i vardagen.⁴⁷

När jag själv besökte Kulturen inför min studie fann jag på utegården en stor bok i sten med öppet uppslag. I boken kan man läsa texten *Kulturen - ett unikt museum*:

Att få besökaren att uppleva med alla sinnen hur det var en gång var målet för Karlin, som grundade Kulturen. Man skulle få en aning om hur bonden och borgarn levde förr i södra Sverige och adelsmannen i sitt slott och prästen. Man skulle också kunna jämföra huru man levte i våra trakter och i fjärran länder. Kulturens portar öppnades 1892. Stig in och upplev kyrka, gränder, torg och äng och damm och park med lusthus i! Fortid Framtid är Kulturens motto. Hur ska det nya formas ur det gamla?

Att få uppleva hur det var att leva under 17- och 1800-talen var alltså ett av Karlins mål när han grundade Kulturen. Att gå på Kulturen är en typ av konsumtion då man betalar för att få komma in på museet och se utställningarna. I den här typen av konsumtion erhåller kunderna inte bara ett bruksvärde utan också ett mervärde som genererar i en upplevelse. Detta mervärde kan man kalla ett rituellt värde vilket är när man som kund går till en plats för att uppleva något där och då som inte går att återskapas. För en karta av Kulturens upplägg, se bilaga 2.

3.2 Pine och Gilmores upplevelseelement

Innan jag går vidare med min enkätstudie är det nödvändigt att studera de fyra upplevelseelementen, vad de innebär och vilka dimensioner av upplevelsen som äger rum. Här kommer jag inte tala om besökare utan använda begreppet *deltagare* i en upplevelse eftersom det i de olika exemplen kan röra sig om en besökare, kund eller liknande. En deltagare kan kopplas till vem som än upplever en företeelse. Om man tittar på Figur 1 på nästa sida ser man att det finns två olika dimensioner av hur man tar åt sig de olika elementen. På den horisontella axeln i cirkeln ser vi begreppen *passive* och *active participation*. Detta innebär att man som deltagare passivt eller aktivt kan delta i en upplevelse. Vid passivt deltagande har deltagaren ingen direkt påverkan på sin upplevelse. Detta kan vara en besökare av en pianokonsert som deltar passivt genom att observera och lyssna. Motpolssidan är det aktiva deltagandet där deltagaren själv har inflytande på

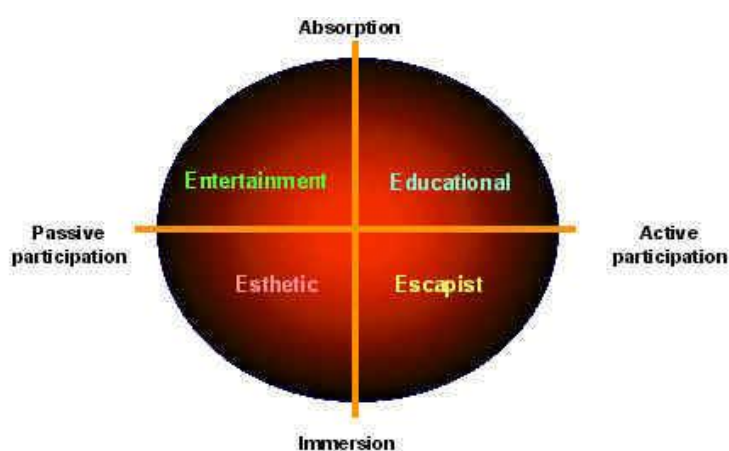
⁴⁶ Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Permanent utställning på Kulturen i Lund - Modernismen - En ny konst, en ny värld*.

2011.http://www.kulturen.com/02_just_nu/04_permanenta_utställningar/07_modernismen.asp.

⁴⁷ Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Kulturen i Lund- Kalendarium*.

2011.http://www.kulturen.com/02_just_nu/01_evenemangskalender/evenemangskalender.asp?FileID=623.

upplevelsen som till exempel en person som köper en gitarr och själv skapar sin upplevelse genom att spela på den. På den vertikala axeln finner vi dimensionen av hur deltagaren sammansmälter med upplevelsen eller hur man absorberar den. Pine och Gilmore kallar dimensionerna *immersion* och *absorption*. Att se en film på bio är att fokusera sin uppmärksamhet på filmen och låta ens tankar upptas av den. Upplevelsen går alltså in i deltagaren. Åt det motsatta hållet har vi upplevelser där deltagaren istället går in i upplevelsen. Deltagaren så att säga fördjupar sig själv i upplevelsen.⁴⁸ Ett exempel på detta kan vara att delta i en matlagningskurs där man själv engagerar sig i matlagningen. Nedan följer en mer detaljerad beskrivning av de fyra upplevelseelementen:



Figur 1. Pine och Gilmores fyra upplevelseelement⁴⁹

3.2.1 Utbildning

I en utbildande upplevelse måste den deltagande aktivt engagera sina tankar och sin uppmärksamhet i det som förmedlas. Utbildning kan ses som något seriöst som inte förknippas med nöje. På senare tid har termen *edutainment*, alltså underhållande utbildning, myntats för att visa på hur utbildning också kan roa.⁵⁰ Att gå på ett historiskt museum kan exempelvis både vara lärofyllt och roligt om besökarna erbjuds nya, spännande sätt att lära sig historia på. Underhållning i utbildningen kan engagera åhörarna.⁵¹ I en bildande upplevelse absorberar deltagaren kunskaper då de går in i deltagarens medvetande samtidigt som man aktivt deltar i lärandeprocessen.

⁴⁸ Pine och Gilmore, 1999, s.31.

⁴⁹ Pine och Gilmore, 1999, s.30.

⁵⁰ Pine och Gilmore, 1999, s.32.

⁵¹ Hanefors och Mossberg, 2007, s.30.

3.2.2 Underhållning

I en underhållande upplevelse absorberar deltagaren den underhållande företeelsen samtidigt som man passivt kan ta del av den. I en underhållande situation aktiveras deltagarens sinnen och får den kanske att le, skratta eller på olika sätt känna vällust.⁵² Underhållning är ett av de enklare elementen att få in i en upplevelse men som kanske ibland också tas för givet. Det finns mycket i vardagen som kan underhålla som TV, musik och böcker och därför ställer vi ofta höga krav på underhållningen. En underhållande upplevelse kräver alltså inte allt för ofta att man beger sig till en särskild plats utan fungerar lik väl att upplevas i sitt eget hem.⁵³

3.2.3 Estetik

I en estetisk upplevelse går deltagaren fysiskt in i upplevelsen och fördjupar sig i den fast denne observerar den passivt. Att besöka ett konstgalleri, eller utforska en stads arkitektur kan vara en estetisk upplevelse.⁵⁴ Många företag tar till estetiska uttryck för att locka kunder att köpa sina produkter. Stil, design och skönhet har vi som konsumenter också högre krav på nu när varor och produkter är lättillgängliga. Estetik är ett relativt enkelt sätt att skapa mervärde på då utsmyckningar enkelt kan skapas av kreativa människor. Estetiken bidrar till emotiva och kvalitativa egenskaper och då många upplever en skönhetslängtan, vill företag inkorporera estetiken i vardagen och i produkterna vi konsumerar.⁵⁵

3.2.4 Eskapism

I en eskapistisk upplevelse går deltagaren också fysiskt in i upplevelsen och deltar aktivt. Deltagaren absorberar alltså inte upplevelsen utan fördjupar sig själv i den.⁵⁶ Det är en sorts verklighetsflykt där deltagaren upplever en ny sorts värld eller omgivning. Det kan vara att besöka en nöjes- eller temapark, ett chatterum etc.⁵⁷ Deltagaren får en känsla av att komma in i något utöver det vardagliga och detta skapar ofta en upplevelse som lever vidare i minnet. En eskapistisk upplevelse kräver alltså engagemang från deltagaren och att den är med och skapar upplevelsen.

⁵² Pine och Gilmore, 1999, s.31.

⁵³ Hanefors och Mossberg, 2007, s.30.

⁵⁴ Pine och Gilmore, 1999, s.35.

⁵⁵ Stenström, 2008, s.63.

⁵⁶ Hanefors och Mossberg, 2007, s.30.

⁵⁷ Pine och Gilmore, 1999, s.33.

3.3 Studien

För att utföra min studie ville jag först få tillåtelse att vistas på Kulturen och dela ut enkäter till deras besökare. Jag begav mig till Kulturen för att prata med personalen. Jag vände mig till receptionen vars receptionist gav positiv respons angående enkätundersökningen. Jag blev hänvisad att ringa till Kajsa Hallberg, avdelningschefen för försäljning, för att försäkra mig om att det gick för sig att utföra studien. Kajsa verkade nyfiken på min undersökning och bad mig skicka enkäterna i ett mejl för att hon skulle kunna godkänna dem först. Enkäterna blev godkända och sedan bad hon mig att inför varje enkätutdelning presentera mig och mitt syfte och att studien utförs i samband med Lunds universitet. Därefter frågade hon om de på Kulturen senare fick ta del av resultatet vilket jag gladeligen tillät.

Fredagen den 15:e april tillbringade jag min första eftermiddag på Kulturen för att dela ut enkäter. Jag fick tillåtelse att vistas på museet utan att betala entréavgift. Jag valde att främst stå på bakgården där flest besökare befann sig. Innan jag delade ut enkäterna såg jag även till att fråga om besökarna hade tillbringat en tid på museet redan och hunnit se mycket av utställningarna. Detta för att försäkra mig om att de hade fått uppleva mycket av vad Kulturen har att erbjuda innan de fyllde i enkäterna. Andra som just kommit till museet fick behålla enkäten och fylla i den efter hand. Jag placerade en insamlingslåda i receptionen för att dessa besökare inte skulle behöva söka upp mig när de var klara utan bara skulle kunna lämna in enkäten i receptionen innan de lämnade museet. Enkäterna som jag delade ut låter besökarna ringa in synonymer till de olika upplevelseelementen som de tycker sig ha upplevt på Kulturen. Detta för att jag skulle kunna se hur omfattande elementen var i deras olika upplevelser. På så sätt fick jag ett antal inringade ord att beräkna. Sedan fick besökarna svara på frågor om sig själva. Detta var frågor om ålder, kön, sysselsättning, intressen etc. Av mina insamlingar insåg jag att det finns många olika målgrupper att koppla upplevelserna till. Därför valde jag att i den kvantitativa delen av min undersökning endast använda tre sociala faktorer för att testa hur upplevelserna för dessa tre grupper skiljer sig. De faktorerna som jag ”mäter” graden av upplevelse av är kön, åldersgrupp och vart man kommer ifrån. Genom att beräkna hur många synonymer de olika besökarna ringat in från varje upplevelseelement har jag fått fram ett svar i siffror som jag sedan räknat om till procent. Dessa siffror och procent visar hur rika upplevelserna är för de olika målgrupperna och hur mycket av upplevelserna som är utbildande, underhållande, estetiska och eskapistiska. På så sätt fick jag ett kvantitativt resultat. Sedan närläste jag svaren på de övriga frågorna för att kunna urskilja samband mellan exempelvis förväntningar, vanor, intressen, beskrivning av upplevelserna och

känslorna under besöket till sociala faktorer. Därmed har jag kvalitativt sammanställt hur upplevelserna skiljer sig och fört en diskussion kring de bakomliggande faktorerna till de olika besökarnas upplevelser. Enkäten är således utformad i två delar. Den består av en uppgift med inringande av ord som utgör min kvantitativa studie och sedan en resterande del med tio frågor som bidrar till min kvalitativa studie.

Jag fick vara mycket uppmärksam för att hitta lämpliga besökare att dela ut enkäter till. Mängden besökare på Kulturen var inte jättestor. Därför var en eftermiddag på Kulturen inte tillräcklig för mig. Jag utförde enkätutdelningarna således även på lördagen den 16:e april och tisdagen den 19:e april.

3.4 Kvantitativt resultat av enkätundersökningen

I mitt försök att få fram ett trovärdigt kvantitativt mått på hur rika besökarnas upplevelser var har jag konstruerat ett sätt för mig att beräkna upplevelsen i siffror. Jag lät 50 personer besvara min enkät. Varje upplevelseelement fick representeras av fem synonymer. Besökarna fick fylla i så många ord de ville som de tyckte beskrev deras upplevelse på Kulturen. I tabellen nedan finns det övergripande resultatet av alla 50 besökarna.

Upplevelseelementen	Antal synonymer inringade	Procent
Utbildande	124	41,75%
Underhållande	54	18,18%
Estetiskt	66	22,22%
Eskapistiskt	53	17,85%
Totalt antal inringade synonymer	297	100%

Tabell 1. Grad av de olika upplevelseelementen som alla besökarna totalt upplevde

Tabell 1 representerar den första uppgiften i enkäten och denna tillhör inte de tio frågorna som man skriftligen besvarar som jag senare kvalitativt sammanställer. Denna uppgift går endast ut på att identifiera och ringa in sina intryck och upplevelser. Utifrån alla 50 besökare så tyckte de totalt sett att upplevelsen till störst del var utbildande. 41,75% av den totala upplevelsen utgjordes av det utbildande elementet. Sedan var det mycket jämnt vad gäller de övriga upplevelseelementen. Man kan se att alla elementen upplevdes under ett besök och därmed är den vad Pine och Gilmore skulle kalla en ”rik upplevelse”. Dock fanns det ett dominant upplevelseelement, det utbildande, vilket gör att ett besök på Kulturen ändå inte

involverar alla elementen lika mycket. Det näst mest upplevda elementet totalt var det estetiska elementet som upplevdes 22,22 %. Sedan kom underhållande med 18,18 % och sist det eskapistiska elementet som utgjorde 17,85 %. De tre sista var alltså ungefär lika mycket inkorporerade av alla besökarnas upplevelse och det utbildande elementet dominerade upplevelsen. Inget upplevelseelement verkade saknas i besöket.

Upplevelseelementen	Man (16 st.) antal inringade synonymer	Kvinna (34 st.) antal inringade synonymer	Procent man	Procent kvinna
Utbildande	37	87	41,11%	42,03%
Underhållande	20	34	22,22%	16,43%
Estetiskt	19	47	21%	22,71%
Eskapistiskt	14	39	15,55%	18,84%
Totalt antal synonymer inringade	90	207	100%	100%

Tabell 2. Graden av de olika upplevelseelementen som män upplevde och som kvinnor upplevde

Mitt nästa steg var att se om det fanns några samband mellan social bakgrund och upplevelserna. Den första faktorn jag valde att analysera var kön. Jag delade upp enkäterna i två olika högar enligt om besökaren var man eller kvinna och tittade på hur de besvarat den första uppgiften där de fick ringa in synonymer. Jag reagerade på hur stor skillnad det var i antal män och kvinnor som fyllt i enkäterna eftersom det var stor skillnad i antal. När jag delade ut enkäterna var jag inte selektiv utan frågade de flesta i min närhet som inte såg allt för upptagna ut. Av de 50 besökarna visade det sig vara 16 män och 34 kvinnor. Av mina uträkningar här kunde jag inte se någon märkbar skillnad i upplevelser mellan män och kvinnor. Både män och kvinnor upplevde mest av det utbildande elementet och till liknande stor del av de övriga tre elementen. Vad som kan påpekas är att männen däremot upplevde det eskapistiska elementet en aning mindre än det underhållande och det estetiska då eskapism upplevdes endast till 15,55 % jämfört med 22,22 % för det underhållande och 21 % för det estetiska elementet. Kvinnorna tyckte däremot att det underhållande elementet var det minst utmärkande elementet i upplevelsen med 16,43 % följt av det eskapistiska på 18,84 % och sedan det estetiska med 22,71 %.

Upplevelseelementen	16-25 år (26 st.)	26-46 år (11 st.)	50-73 år (13 st.)	Procent 16-25 år	Procent 26-46 år	Procent 50-73 år
Utbildande	60	30	34	38,22%	50,85%	41,98%
Underhållande	27	8	19	17,20%	13,56%	23,46%
Estetiskt	38	13	15	24,20%	22,03%	18,52%
Eskapistiskt	32	8	13	20,38%	13,56%	16,05%
Totalt antal synonymer inringade	157	59	81	100%	100%	100%

Tabell 3. Graden av de olika upplevelseelementen som olika åldersgrupper upplevde

Nästa sociala faktor som jag analyserade var olika åldersgrupper. Åldern på besökarna som fyllt i enkäter varierade från 16 till 73 år. Då ingen av besökarna var mellan åldern 47 och 49 valde jag att inte räkna in dessa åldrar i Tabell 3 ovan. Som tidigare uppfattade alla grupperna här att det utbildande upplevelseelementet var starkast. Däremot var graden av det utbildande elementet relativt olika mellan de olika grupperna om man jämför med hur de olika könen upplevde det, där det utbildande elementet utgjorde ganska liknande stor del av den totala upplevelsen. Som man ser i Tabell 3 så är det medelåldersgruppen, alltså folk mellan 26 och 46 år som tycker att upplevelsen till största del utgjordes av utbildning med 50,85 % av hela upplevelsen. Detta är drygt 12 % mer än vad den yngre gruppen med besökare mellan 16 och 25 år upplevde. De tyckte att 38,22 % av upplevelsen kom från det utbildande elementet. Den äldsta åldersgruppen, besökare mellan 50 och 67 år, upplevde det utbildande elementet till 41,98 %. För den äldsta och den yngsta gruppen var det sen mer jämt fördelat mellan de resterande upplevelseelementen medan medelåldersgruppen upplevde relativt lite av både det underhållande och det eskapistiska elementet, båda med endast 13,56 %. Vad detta kan bero på är svårt att säga men möjligt är att folk i medelåldern är rationella och realistiskt inställda och därmed förknippar museibesök med allvar och kunskaper och har svårare att drömma sig bort till en förfluten tid. Den yngre gruppen upplevde klart högst grad av det eskapistiska elementet med 20,38 %. Detta kanske beror på att yngre människor fortfarande har kvar en del av sitt sinne för fantasi som brukar vara framträdande hos barn. Att kunna leva sig bort i en annan värld brukar ofta innebära en del barnslighet och att man kan koppla bort verklighetens allvar för en stund.

Upplevelseelementen	Lundensare (10 st.)	Turist från Sverige (17 st.)	Turist från utlandet (23 st.)	Procent lundensare	Procent turist från Sverige	Procent turist från utlandet
Utbildande	18	53	53	40,00%	48,18%	37,32%
Underhållande	11	18	25	24,44%	16,36%	17,61%
Estetiskt	11	18	37	24,44%	16,36%	26,06%
Eskapistiskt	5	21	27	11,11%	19,09%	19%
Totalt antal synonymer inringade	45	110	142	100%	100%	100%

Tabell 4. Graden av de olika upplevelseelementen som folk med olika ursprung upplevde

Nästa målgrupp jag analyserade var ursprunget av de olika besökarna. Jag delade in dem i grupperna ”lundensare”, ”turist från Sverige” och ”turist från utlandet”. Gemensamt här var att alla grupper upplevde upplevelsen som utbildande till störst del. Dock tyckte turister från andra platser i Sverige att det utbildande elementet var större jämfört med de andra två grupperna. Turister från andra orter i Sverige tyckte att upplevelsen var hela 48,18 % utbildande. Intressant nog tyckte turisterna från utlandet att upplevelsen var endast 37,32 % utbildande vilket kan tyckas förvånande då Kulturen framställer Sverige från förr vilket kan vara mycket nytt för någon som kommer utomlands ifrån där deras lands historia kan ha varit mycket annorlunda. Besökarna från Lund upplevde besöket i princip lika underhållande som estetiskt men betydligt mindre eskapistiskt med endast 11,11 %. Detta kanske kan förklaras med att då Kulturens bakgårdar och kulturhistoriska utställningar just framställer Lund en tid tillbaka. Det kanske inte är lika mycket av en ”tidsresande” upplevelse för lokalborna som för folk som växte upp på annat håll. Alla som var på Kulturen som turist tyckte att upplevelsen var ungefär 8 % mer eskapistisk än lokalborna.

3.5 Kvalitativt resultat av enkätundersökningen

I denna del av undersökningen har jag övergått till att närläsa de tio frågorna som jag lät besökarna skriftligen fylla i. De flesta frågorna kunde besvaras kort som vilken ålder de har men ett par frågor tillät längre förklaringar och beskrivningar. I dessa svar försökte jag urskilja likheter och skillnader mellan folks museivanor, intressen, förväntningar och upplevelser och koppla dem till bland annat ålder, kön, ursprung och sysselsättning.

I enkäterna talar fjorton besökare om ”en resa i tiden” på olika sätt när de beskriver sin upplevelse. Dessa besökare har skrivit i enkäterna att Kulturen fick dem att känna hur det var att leva under 17- och 1800- talet och att det förde dem tillbaka i tiden. Dessa besökare beskriver deras upplevelse bland annat som:

- Blev berörd av möjligheten att göra en historisk resa...
- Brought me back to pre industrial times of Sweden. Very village- like feel.
- ... it was really a daydream for me.
- Stor kontrast till vårt stressiga och tekniska samhälle.

Detta kopplar jag till att de haft en hög grad av eskapistisk upplevelse. När jag urskilde dessa besökares enkäter från de andra enkäterna baserat på deras liknande upplevelser ville jag också se om jag kunde hitta några andra likheter dem emellan. Efter att noggrant läst besökarnas svar på de olika frågorna kunde jag däremot inte finna något som utmärkte dessa fjorton eller att de skulle ha något särskilt gemensamt. Detta eftersom åldrarna varierade, det var både män och kvinnor, turister och lundensare, besökare på grund av studier som på grund av turism och intresse för kultur. Dessa besökare kunde jag alltså inte klassa som några med gemensamma sociala bakgrunder.

Det var få besökare som klart och tydligt uttryckte att besöket var underhållande i sin fria beskrivning av besöket. Däremot kunde jag urskilja nitton ifyllda enkäter som tyder på att besökarna blev underhållna på ett eller annat sätt då deras beskrivningar tydde på att de blev roade. Många av dessa har använt adjektiv som ”intressant”, ”fascinerande”, ”spännande”, ”häftigt”, ”kul” och ”imponerande”. Dessa upplevelser kopplar jag till en känsla av underhållning även om den inte är i den mest uppenbara formen. Ålder, kön och ursprung visade sig även här inte vara någon faktor som skulle göra att besökarna upplevde underhållning. Även förväntningar, intressen och sysselsättning var helt oberoende bland dessa besökare.

Åtta av besökarna beskriver sitt besök som ”avkopplande”, ”rofylt”, ”lugnt”, ”trivsamt” eller ”behagligt”. Denna beskrivning av upplevelsen skulle jag kategorisera som både underhållande och eskapistiskt då adjektiven tyder på att de är roade samt att de är i en lugn och trivsam miljö, skild från vardagen. När jag läste dessa besökares övriga personliga uppgifter tydde däremot ingenting på att de skulle ha något gemensamt. Folk som upplevde besöket på detta sätt var allt ifrån 17 till 67 år, män och kvinnor, på besök i Lund och från

Lund, med varierade sysselsättningar. En faktor som de flesta av dessa besökare hade gemensamt var ett intresse för någon form av kulturellt område som exempelvis litteratur, fotografi eller konst.

Elva av besökarna beskriver sitt besök som estetiskt positivt. De använde adjektiv som ”fint”, ”vackert” och ”attraktivt” och påpekade att utställningarna, gården och husen var mycket fina. Någon var även på Kulturen just eftersom det såg fint ut från vägen. Vad jag kunde finna gemensamt för dessa besökare var att nio av dem var kvinnor och endast två var män. Dock beror detta sannerligen på att ett större antal kvinnor har fyllt i enkäterna. I övrigt var dessa besökare i varierade åldrar och kom från olika platser. Även här finns ett gemensamt kulturintresse hos de besökare som upplevde Kulturen på ett estetiskt sätt. Detta kan däremot vara en gemensam faktor som många museibesökare generellt innehar.

Femton av besökarna beskriver sin upplevelse med adjektiv som skulle kunna falla under det utbildande elementet. De sa bland annat att:

- Besöket gav en insikt och förståelse i hur andra människor har levt.
- Nya kunskaper om forntid.
- It helps to understand Swedish culture.

Dessa besökare var män såväl som kvinnor med olika åldrar och från olika platser. Fem av dem hade förväntningarna att lära sig nya saker. En sådan förväntning kan påverka besökarnas inställning från början vilket gör att man som besökare kanske är extra uppmärksam på ny information och tar till sig den lättare. En annan sak som alla dessa femton har gemensamt är att de besöker museer ”ett par gånger om året”. Relativt sett är inte detta särskilt ofta utan en företeelse som förekommer i samband med resor, studier eller när man guidar en turist i en ny stad exempelvis. Eftersom besökarna inte vistas på museer regelbundet eller särskilt ofta kan ett museibesök kännas extra lärofyllt. Då finns det större chans att man inte upptäckt det man stöter på när man är på Kulturen tidigare.

Två av besökarna var kvinnor i 60 årsåldern som båda hade ärendet att studera genusperspektivet på Kulturen, alltså studera om kvinnor och män framställs likvärdigt i museets utställningar. Dessa besökare hade alltså samma inställning från början och var där för att kritiskt granska. Deras gemensamma intresse för genusvetenskap, utbildning, ålder, kön och gemensamma ärende gjorde att deras beskrivning av upplevelsen på Kulturen faktiskt var liktydiga och utmärkande från resten av besökarnas svar. Båda hade mestadels

negativa saker att säga om besöket. En av kvinnorna kände ilska och sorg över ”att det ska vara så svårt att lyfta fram kvinnor i historien”. Hennes förväntningar hade därför infriats om att kvinnornas roll i samhället inte gestaltades till samma grad som männens. Den andra kvinnan som också var där på en genusgranskning menade att Kulturen saknade dynamik och att hon förvånades över hur få besökare som var där. Kvinnorna svarade på enkäterna enskilt och jag kopplar deras negativa kritik mot besöket till att de var där med kritik i beredskap. De var alltså beredda sedan tidigare på att kunna ge kritik riktat mot museet.

Av de 50 besökarna var det 20 stycken som kom till Kulturen med låga förväntningar eller inga förväntningar alls på besöket. På frågan om deras förväntningar inför besöket svarade de bland annat:

- Ganska låga, varit på andra museer senaste tiden som varit riktigt tråkiga.
- I thought it would simply be like the most normal museum.
- I thought that it will be small and boring.

Nitton av dessa blev mer eller mindre positivt överraskade av besöket. Flera sa att besöket var bättre än vad de förväntat på grund av den fina miljön och de vackra husen och att det fanns många överraskningar på museet. Besökare som hade sagt att de förväntade sig ett litet, ganska tråkigt museum som är lite som alla andra museer svarade bland annat att det var ”större än förväntat”, att ”Kina- och Modernistutställningarna var mycket roliga”, att man ”blev förd 100 år tillbaka i tiden” och att det var ”kul att kunna gå runt i gården på baksidan”. Besökare utan några som helst förväntningar blev också mestadels positivt överraskade då de tyckte att atmosfären på Kulturen var ”trevlig”, att man ”blev berörd av att göra en historisk resa i tiden” och att det gav ”förståelse för den gamla svenska kulturen”. En besökare föreslog även att man borde använda omgivningen på Kulturen i filmer. Andra sade också att de skulle rekommendera andra att besöka Kulturen. Likheten bland besökarna här är alltså att de med låga eller inga förväntningar blev alla positivt överraskade av upplevelsen. Däremot fanns det inga andra socialt relaterade gemensamma faktorer att bemärka bland dessa besökare.

Femton av besökarna hade förväntningar inför besöket. Två av dessa hade höga förväntningar då de exempelvis blivit rekommenderade att besöka Kulturen. Båda dessa svarade att deras höga förväntningar infriades och att besöket var bland annat ”spännande”, ”romantiskt” och ”givande”. Sju av de femton hade förväntningar på att lära sig nya saker. Av dessa tyckte alla

utom två att det levde upp till förväntningarna. De flesta tyckte att besöket var ”givande”, ”gav lärdom”, var ”intressant” och ”väl presenterat” med ”tydlig information”. De två som var mindre nöjda var det tack vare att museet antingen inte var tillräckligt unikt för ett europeiskt museum eller att de hade förväntat sig att få se ett vikingaskepp, vilket den besökaren inte fick. Sex av besökarna med särskilda förväntningar inför besöket förväntade sig en rolig eller på ett eller annat sätt angenäm upplevelse. Alla dessa tyckte att förväntningarna stämde överens med besöket. Tre av dem kommenterade bland annat att detta upplevdes på grund av parken och den medeltida- och industriella känslan som besöket förmedlade. Inga gemensamma sociala faktorer kunde jag finna mellan dessa besökare.

Av alla 50 besökare var det endast en som uppger att denne besöker museer väldigt sällan och att det kan gå år mellan besöken. Denna besökare verkade nöjd och kommenterade att miljön var trivsam, att det gav henne en paus från den stressiga vardagen samt att hon fick en inblick i hur folk levde förr.

Sex av besökarna utmärker sig som vana museibesökare. Ett par gånger i månaden eller en gång i veckan var vanligt för dessa besökare att vistas på museer. Alla dessa var nöjda med besöket. Dock hade en kommentarer på hur man kan förbättra museet, nämligen genom att tydligare förmedla att det är en gammal stad som visas på Kulturen. Besökaren antyder att marknadsföringen av vad som finns på Kulturen inte riktigt når fram. Fem av dessa besökare var kvinnor och en var man. Alla var turister utifrån förutom en som bor i Lund. I övrigt hade alla dessa besökare intresse av någon form av kultur som till exempel konst, musik, litteratur, teater och kulturhistoria.

När jag studerade besökarnas olika ursprung kunde jag identifiera två utmärkande etniska grupper. Dessa var svenskar som utgjordes av 23 personer, och danskar vilka var sex till antalet. Resten av besökarna kom från spridda områden men mestadels från europeiska länder. Att dessa besökare vuxit upp i samma länder med en viss typ av kultur gör att de har en klar sak gemensamt. Jag ville granska om denna likhet i uppväxt genererat i liknande upplevelser på Kulturen, något som Eneroths teori tyder på. Bland de svenska besökarna var upplevelserna varierande. Folk beskrev upplevelsen alltifrån ”lugn” och ”avkopplande”, ”spännande” och ”häftig” till ”lärorik” och ”mysig”. Dock var det hela nio personer som beskrev upplevelsen med förstärkande entusiasm. Då menar jag att de tyckte att upplevelsen var ”spännande”, ”fantastiskt intressant”, ”kul”, bjöd på ”många överraskningar”, var ett ”myller av saker och känslor” och infriade höga förväntningar. En av dessa beskrev även

upplevelsen med ett ”wow”. Dessa uttryck ser jag som extra positiva med inslag av upphetsning och adrenalin. Besöket berörde kanske dessa människor lite extra. Av de sex danska besökarna var det ingen som beskrev upplevelsen med extra entusiasm. Om denna entusiasm kan anmärkas som något typiskt svenskt är däremot inte entydigt då fem av de 31 utländska besökarna också uttryckte sig på detta vis med uttryck som:

- It was pretty awesome, really more than I had expected.
- Loved it! I love that I can walk around the exhibits.
- It was amazing, like walking into a medieval town.

Ord som ”awesome”, ”love” och ”amazing” anser jag uttrycka förstärkt entusiasm. De danska besökarna tyckte överlag att upplevelsen var ”stille”, ”fint”, ”relaxing” och ”dejligt”. Det var alltså en och annan dansk som valde att besvara enkäten på engelska. Dessa uttryck visar på förnöjelse men utan överrumplande intryck.

4. Avslutning

4.1 Diskussion

I den kvantitativa delen av studien fick jag resultatet att det utbildande elementet upplevdes mest av samtliga målgrupper. Därefter fann jag få mönster och samband mellan besökarnas olika upplevelser. Att alla kvantitativt analyserade målgrupper tyckte att upplevelsen på Kulturen var mest utbildande var för mig inte förvånande. Kulturen är ett friluftsmuseum som kombinerar historia, konst, kulturarv, politik och samhälle i sina utställningar. Museer används också ofta som ett sätt att lära på ut i skolor.⁵⁸ Kulturen själv uttrycker målet med sin verksamhet på deras hemsida. Ett mål är bland annat att:

... därmed har föreningen även till uppgift att genom vetenskaplig forskning och folklig undervisning vidga kännedomen om den svenska odlingens historia och att arbeta för ett allmänt höjande och främjande av konstindustri och hemslojd.⁵⁹

Att just det utbildande elementet dominerade de flesta besökarnas upplevelse är förståeligt. Min studie visar också att ett av Kulturens främsta mål, att utbilda, nås av verksamheten då man tittar på de besvarade enkäterna.

⁵⁸ Kulturrådet. Nyheter. *Antalet museibesökare ökar.*

<http://www.kulturradet.se/sv/pressmeddelanden/Nyheter1/Antalet-museibesokare-okar-med-en-miljon-/>

⁵⁹ Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Kulturens uppdrag.*

2011. http://www.kulturen.com/04_samla_varda/07_kulturens_uppdrag/kulturens_uppdrag.asp

De övriga upplevelseelementen upplevdes märkbart mindre men till förhållandevis lika grad. Inget element tycktes alltså komma i skymundan. Hur mycket av de övriga elementen som upplevdes var olika från person till person och det fanns inga tydliga indikationer på att dessa olikheter skulle vara relaterade till någon social faktor. Intressant nog fanns det inte några tydliga skillnader mellan män och kvinnors upplevelser på Kulturen. Att män tyckte att upplevelsen var något mer underhållande jämfört med kvinnorna och att kvinnorna tyckte att upplevelsen var något mer eskapistisk än männen ser jag mer som en händelse än att det skulle vara orsakat av deras olikheter. För att utforska detta fall ytterligare skulle man kunna utföra samma studie fast på ett annat friluftsmuseum och se om utfallet var liknande. Det skulle då bli som jag tänkte utföra min studie initialt med mer än ett fall. Historiskt sett har det funnits stora skillnader i hur män och kvinnor har vuxit upp då de exempelvis längre tillbaka i tiden var verksamma inom olika arbetsområden. Kvinnor arbetade traditionellt med barnavård, mathållning, sömnad, tvätt etc. medan männen ägnade sig åt skogsarbete, marknadsfärder, fiske etc.⁶⁰ I slutet av 1800- talet påbörjades en historisk vändpunkt där kvinnans ställning i samhället förändrades. Under många år har denna ”övergångskvinna” utvecklats och i dagens moderna västerländska samhälle står kvinnorna inför en helt annan verklighet som är mer jämlik männens.⁶¹ Skillnader och ojämlikheter mellan män och kvinnor existerar fortfarande men deras allt mer jämlika uppväxtförhållanden kan ligga till grund för att deras upplevelser inte skiljer sig på ett märkvärdigt sätt. Hade studien utförts på besökare som har vuxit upp i samhällen där kvinnor och män fortfarande lever skilda liv och står inför olika livsvillkor, hade kanske upplevelserna resulterat i märkvärdiga skillnader mellan män och kvinnor.

Där någorlunda utmärkande skillnader i upplevelser förekom var i jämförelsen mellan åldersgrupper. Där visade det sig att medelåldersgruppen fann besöket relativt sett en hel del mer utbildande än de yngre och de äldre åldersgrupperna. Detta fann jag förvånande med tanke på de yngre besökarnas kortare livstid och har därmed haft mindre tid att ta chansen att lära av det som förmedlas på Kulturen. Möjligen var det så att även om de yngre besökarna tyckte att besöket var lärorikt, var de så pass engagerade i den eskapistiska och nya miljön och tagna av den estetiska omgivningen att dessa element tog över en del av det utbildande elementets dominans. Kanske är det även så att folk i medelåldern typiskt sett befinner sig

⁶⁰ Britta Lundgren, ”Den bekönade kulturen” i *Kultur och erfarenhet – Aktuella teman i svensk etnologi*, Ehn (red), 1999, s.47-48.

⁶¹ Britta Lundgren, ”Den bekönade kulturen” i *Kultur och erfarenhet – Aktuella teman i svensk etnologi*, Ehn (red), 1999, s.57.

mitt i karriären, har barn och familj och har så många engagemang i det verkliga livet att det är svårare för dem att koppla bort verkligheten och fördjupa sig i ett besök på ett museum. Lite äldre människor och lite yngre människor kanske har närmare till lugnet och kan därför lättare engagera alla sina sinnen i besöket. Man kan tänka sig att både yngre och äldre generellt sett har mer fritid och står inför mindre stress än en besökare i medelåldern.

Intressant var också att gruppen besökare som kommer från andra länder än Sverige upplevde besöket en hel del mindre utbildande än gruppen svenskar från andra städer än Lund.

Personligen skulle jag ha gissat att det var mer lärorikt för en utländsk turist att besöka ett svenskt kulturhistoriskt museum än för en svensk. Att däremot gruppen besökare från Lund upplevde besöket väldigt lite eskapistiskt skulle jag gissa bero på att då museet framställer Lund från förr, är det inte en lika abstrakt miljö som för någon som kommer från en annan stad eller ett annat land.

I den kvalitativa delen av analysen fann jag inte några tydliga samband mellan liknande sociala bakgrunder och upplevelser. Jag upptäckte beskrivningar av upplevelsen som stämde överens med de olika upplevelseelementen men av de olika beskrivningarna fanns det inga uppenbara gemensamma förväntningar, åldrar, ursprung, sysselsättningar etc. hos besökarna. Det enda jag kunde peka på som en gemensam företeelse var för de besökare som kände sig avslappnade på Kulturen eller uppskattade den estetiska miljön på Kulturen var att många av dem hade intressen som faller inom kulturvetenskaperna som konst, litteratur, teater, kulturhistoria etc. Dock var dessa intressen vanligt förekommande bland alla besökare även totalt sett men särskilt påfallande för de besökare som svarat på detta sätt. Jag kan tänka mig att folk med ett intresse för konst och kultur något lättare lägger märke till de estetiska attributen under ett besök på Kulturen samt att de låter ens känslor beröras av omgivningen vilket får dem att koppla av och njuta. Bourdieus resonemang om att uppfattningen av estetik är kulturellt och socialt bestämt gav sig alltså inte uttryck i min enkätundersökning. I vårt samhälle idag tror jag att det inte läggs så mycket fokus i utbildningen och uppfostrandet på just vad som är estetiskt, vackert eller smakfullt. Smak tror jag med åren har blivit allt mer accepterat som något individuellt. Detta skulle jag vilja påstå då man kan se det i klädmodet allt mer. Mode har länge haft en betydande roll i samhället men dess funktion har förändrats något. Under tidigare decennier har det funnits tydliga trender inom modet som de modemedvetna och folk med så kallad god smak, har följt. Dagens mode och trender är inte lika klart och tydligt på samma sätt som förr. Idag handlar mode mer om identitet och att

skapa en egen stil. Man tar gärna inspiration ifrån de tidigare decenniernas mode och mixar stilar för att skapa något unikt. Mode är alltså något som idag förknippas mer med identitet och livsstil än med smak om man jämför med förr.⁶² Därmed är det svårare att säga vad som är fint och fult inom mode.

De besökare som beskrev sin upplevelse som utbildande hade gemensamt att de flesta besöker museer ett par gånger om året. Jag tolkar detta som att då de inte besöker museer särskilt ofta, är varje besök fullt av många nya intryck och därmed än mer lärorikt än för någon som går på museer ett par gånger i månaden. Går man på museer oftare än ett par gånger om året är också chansen större att man redan besökt Kulturen och därmed redan känner till mycket av den information som museet bjuder på.

En företeelse som min studie gav upphov till där Bourdieus och Eneroths teorier faktiskt stämmer var de två kvinnorna som hade ärendet att studera genusperspektivet på Kulturen. Då dessa kvinnor hade liknande ålder, utbildning, intressen och inställning inför besöket kunde jag urskilja en hel del likheter i deras enkäter. Även om de gav olika svar på frågorna var attityden hos de båda utmärkande. Jag kan tänka mig att de vuxit upp i liknande habitus och i livet stött på liknande fenomen vilket fått dem att intressera sig för genusvetenskap. De båda kvinnorna var kritiska i sina svar på enkätfrågorna och möjligt är att de vuxit upp under förhållanden där man fått lära sig att vara kritisk och ifrågasätta orättvisor i samhället. Detta var ett intressant fall som ger visst bevis på Bourdieus teorier om habitus och Eneroths resonemang om uppväxt. Dock är dessa besökare endast två och jag kan inte dra slutsatsen att teorierna stämmer helt och hållet.

När jag gick igenom enkäterna för att hitta grupper med olika etniskt ursprung och upplevelser kunde jag enbart urskilja två grupper, nämligen svenskar och danskar. Bland svenskarna var åsikterna kring besöket ganska varierande men vad som kan påpekas är att nio av de 23 svenska besökarna uttryckte sin upplevelse med något mer entusiasm än de andra. Även om merparten var positiva var dessa nio mer energiska i sin positiva beskrivning. Detta kan jämföras med danskarnas något mer lågmälda entusiasm. Bland dem var det ingen som förstärkte beskrivningen med förskönande ord eller superlativ. Då svenskarna i övrigt upplevde besöket på så skilda sätt går det inte att peka på att etnisk bakgrund skulle generera i liknande uppfattningar men det jag lyckades urskilja var ändå intressant. Att gemensam

⁶² Alf Arvidsson, "Berättandets betydelser" i *Kultur och erfarenhet – Aktuella teman i svensk etnologi*, Ehn (red), 1999, s.103.

etnisk bakgrund skulle resultera i liknande upplevelser är fortfarande för drastiskt för mig att kunna konstatera med min undersökning. Även om människor tillhör etniska grupper är det många handlingar, situationer och upplevelser som inte i första hand har med etnicitet att göra.⁶³ Överlag kan man alltså inte urskilja varken Eneroths argument om att folk som har vuxit upp under likvärdiga förhållanden skulle tolka sinnesdata på liknande sätt, eller Bourdieus idé om att smak och estetisk uppfattning beror på ens sociala bakgrund och att ens habitus lägger grunden för ens uppfattning. Att deras teorier inte präglade min undersökning betyder däremot inte att det inte finns någon sanning i deras argument eller att jag lyckats motbevisa dem helt och hållet. Jag kan däremot konstatera att deras teorier inte är några regler utan att det förekommer undantagsfall. Jag har visat på att upplevelser är individuella och skiljer sig från person till person. Undersökningen berör också endast 50 personer vilket är något litet för att grunda nya teorier på. Dessutom är de sociala skillnaderna mellan besökarna på Kulturen inte utmärkande stora. Hade jag delat ut enkäter till fler besökare av samma etniska bakgrund och från mer skilda kulturella miljöer än just Sverige, Danmark och övriga Europa, hade kanske resultaten kunnat vara annorlunda. Att välja Kulturen som studieobjekt kanske inte är ultimatum när det gäller att tillfråga folk med olika sociala bakgrunder. Självklart hittade jag olikheter mellan besökarna men olikheterna i deras uppfostran och uppväxter kanske i slutändan inte var allt för annorlunda.

Att jag inte fick fram några tydliga bevis på att liknande sociala bakgrunder mellan folk skulle betyda liknande upplevelser på Kulturen kan också kopplas till att de besökare jag delat ut enkäter till faktiskt kan ha vuxit upp i liknande habitus. Vilket habitus man har avgör ofta ens kulturella preferenser och leder till att människor handlar på ett visst sätt och gör distinktioner på det kulturella området.⁶⁴ En gemensam distinktion som tyder på kulturell preferens som alla besökare gemensamt har gjort är att välja att gå på Kulturen. Detta gör att de har en gemensam preferens och kan då enligt Bourdieu uttrycka vilken position individen har i den sociala strukturen. Om man tillhör tydligt åtskilda habitus är sannolikheten att man väljer olika på det kulturella området mycket högre. Detta faktum gör det mer tydligt att deltagarna i min enkätundersökning redan från början vuxit upp i liknande habitus och detta kan ha gjort att jag inte tydligt kan bevisa Bourdieus resonemang om uppväxt och upplevelser. Att testa teorin om habitus kräver att man har möjlighet att få folk med tydligt åtskilda habitus att delta i undersökningen.

⁶³ Billy Ehn "Etnicitet: Symbolisk konstruktion av gemenskap" i *Kultur och erfarenhet – Aktuella teman i svensk etnologi*, Ehn (red), 1999, s.79.

⁶⁴ Johansson och Miegel, 1996, s.207.

4.2 Sammanfattande slutsats

Avslutningsvis avser jag att besvara mina frågeställningar som jag presenterade i inledningen av uppsatsen. Min första fråga berör Pine och Gilmores modell om de fyra upplevelseelementen. Jag ställde frågan ”hur väl omfattar ett besök på Kulturen de fyra upplevelseelementen enligt besökarna?”. Denna fråga kräver ett svar i form av ett mått på något och svaret fick jag fram då jag sammanställde den totala upplevelsen av alla de 50 besökarna. Genom att beräkna hur många synonymer till de olika upplevelseelementen som inringats fick jag fram till hur många procent de olika elementen upplevts totalt av besökarna. Svaret blev att alla elementen, utbildning, underhållning, estetik och eskapism, upplevdes under besöket. Däremot var graden av de olika elementen i den totala upplevelsen något olika. Utmärkande var att det utbildande elementet utgjorde den största delen av upplevelsen med 41,75 %. Därefter upplevdes de tre andra upplevelseelementen till mer liknande grad. Dock upplevdes det estetiska elementet näst mest med 22,22 %, det underhållande tredje mest med 18,18 % och det eskapistiska minst med 17,85 %. Så även om elementen upplevdes olika mycket, var alla elementen mer eller mindre inkorporerade i ett besök på Kulturen. Jag skulle därmed vilja påstå att ett besök på Kulturen är vad Pine och Gilmore skulle klassa som en ”rik upplevelse”.

Min andra frågeställning var ”hur skiljer sig besökarnas upplevelser från varandra och går dessa att förklara med sociala faktorer?”. Genom att sortera besökarnas enkäter i olika målgrupper och genom att närläsa deras skriftliga svar på olika frågor om vanor, intressen, sysselsättningar, förväntningar etc. har jag inte hittat några direkta och tydliga samband mellan upplevelser och sociala faktorer. Däremot har jag hittat målgrupper där det finns små, men ändå nämnvärda skillnader i upplevelser och diskuterat deras existens. Exempelvis fann jag att folk i medelåldern tyckte att upplevelsen var en hel del mer utbildande än yngre och äldre människor vilket jag relaterar deras olika livssituationer till. Medelåldersmänniskor kan tänkas vara mer upptagna av ”det verkliga livet” än yngre och äldre som kanske lättare kan ta till sig estetiska och eskapistiska kvalitéer i besöket. Att lundensare också tyckte att besöket var en del mindre eskapistiskt än turisterna kan bero på att besöket är mindre utav en verklighetsflykt då museet framställer deras hemstad, Lund, från förr. Att också folk med mindre vana att besöka museer överlag tyckte att besöket var lärorikt kopplar jag också till att deras oerfarenhet av museer gör att de ställs inför fler nya intryck då de väl besöker ett museum än för folk som besöker museer oftare. Vad gäller etnicitet var besökarna inte allt för tydligt indelade i grupper för att kunna hitta tydliga skillnader i upplevelser. Det enda

nämnvärda var att svenskarna hade mer entusiasms i sina upplevelsebeskrivningar än vad danskarna hade.

Dessa faktorer kunde jag alltså till en viss del koppla hur besökarnas olika upplevelser tedde sig. I ett större perspektiv är likheterna och sambanden här allt för otydliga för att kunna verifiera eller motbevisa några teorier. Generellt skulle jag av min undersökning vilja säga att sociala och kulturella skillnader inte påverkar folks upplevelser och uppfattningar om saker och ting fullständigt, men de kan ha inverkan. Min undersökning berör ett relativt litet antal människor och en mer omfattande undersökning skulle behövas för att kunna avfärda teorier som framförs av Bo Eneroth och Pierre Bourdieu. Ett studieobjekt där sannolikheten att besökarna har mer varierade bakgrunder och kommer från tydligt åtskilda habitus skulle krävas för detta. Min undersökning kan däremot visa på hur deras teorier inte är några regler.

4.3 Framtida forskning

Upplevelseindustrin är ett ämne som studerats de senaste 20 åren sedan upplevelser kom att bli en viktig del i vår konsumtion. Att sträva efter att få folk att uppleva i samband med konsumtion har alltså förekommit relativt länge. Forskning om upplevelser och hur de skiljer sig från person till person är något som det finns sparsamt med forskning om. I min uppsats har jag gjort ett försök i att hitta samband mellan upplevelser och sociala skillnader. I min undersökning fick jag inget entydigt svar. Kanske krävs det en mer omfattande studie och ett studieobjekt där större variation människor emellan kan urskiljas för att få ett tydligare resultat. Min studie är alltså en början på att hitta svar och samband men extensiv forskning kan behövas.

Att vi befunnit oss i den nya upplevelseekonomin i ett par sekler gör också att upplevelseindustrin kanske inte är det mest aktuella inom ekonomisk forskning just nu. Om upplevelseindustrin ersatte serviceindustrin för ett antal år sedan är kanske en ny företeelse som ska kunna ersätta upplevelseindustrin på fram marsch? Om tiden för upplevelser är nu, tror jag att vi inom kort kommer att sträva efter andra mervärden i vår konsumtion. Vad detta mervärde i vår konsumtion skulle vara har jag själv svårt att förutspå men forskning om nya mervärden är något som jag förväntar mig av i framtiden. Kanske kommer vi allt mer strävar efter att låta oss transformeras i vår konsumtion? I dagens moderna samhälle handlar mycket om individualitet och kanske kommer vi att efterfråga identitetsskapande varor som får oss att utmärka oss och vår individualitet. En utveckling av det eskapistiska elementet kommer kanske få en större roll i vår konsumtion? Med detta i åtanke kanske djupare forskning om

vad som påverkar våra upplevelser och hur man kan skapa produkter som får så många som möjligt att få en positiv och rik upplevelse, inte kommer hinna produceras innan nästa mervärde står i centrum. Personligen tror jag dock att många kommer att fortsätta konsumera utefter upplevelser och därför tror jag forskning om folks olika upplevelser är nödvändigt, speciellt inom nationalekonomi.

5. Källförteckning

5.1 Litteratur

Alvesson Mats. Sköldberg, Kaj. *Tolkning och reflektion - Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlund, 1994.

Aronsson, Lars. Bjälesjö, Jonas. Johansson, Susanne (red). *Kulturell ekonomi- Skapandet av värden, platser och identiteter i upplevelsesamhället*. Pozkal: Studentlitteratur, 2007.

Bourdieu, Pierre. *Distinction – A social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul. 1984.

Ehn, Billy (red.). *Kultur och erfarenhet – Aktuella teman i svensk etnologi*. Stockholm: Carlsson bokförlag. 1999.

Ejvegård, Rolf. *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur, 2009.

Eneroth, Bo. *Hur mäter man "vackert"? Grundbok i kvalitativ metod*. Göteborg: Natur och kultur, 1984.

Hanefors, Monica. Mossberg, Lena. *Turisten i upplevelseindustrin*. Lund: Studentlitteratur, 2010.

Johannisson, Jenny. *Det lokala möter världen - Kulturpolitiskt förändringsarbete i 1990-talets Göteborg*. Valfrid: Intellecta Docusys, 2006.

Johansson, Thomas. Miegel, Fredrik. *Kultursociologi*. Lund: Studentlitteratur, 1996.

Kaijser, Lars. Öhlander, Magnus (red.). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur, 1999.

Norstedts ordbok. *Svensk Synonymordbok*. Gjövik: Norstedts förlag AB.2003.

Madden, Raymond. *Being Ethnographic- A Guide to the Theory and Practice of Ethnography*. London: Sage, 2010.

Nilsson, Sven. *Kulturens nya vägar - Kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*. Malmö: Polyvalent AB, 2003.

O'Dell, Tom. Billing, Peter. *Experiencescapes - Tourism, Culture, and Economy*. Köpenhamn: Copenhagen Business School Press, 2005.

O'Dell, Tom (red.). *Upplevelsens Materialitet*. Lund: Studentlitteratur, 2002.

Pine, Joseph. Gilmore, James. *The Experience Economy - Work is Theatre and Every Business a Stage*. Boston: Harvard Business School Press, 1999.

Rider, Inger (red). *Stora svensk engelska ordboken*. Uppsala: Esselte Studium AB. 1988.

Stenström, Emma. *Konstiga företag*. Stockholm: Natur & kultur. 2008.

Strömberg, Alva. *Stora synonymordboken*. Borås: Centraltryckeriet AB. 1982.

Strömberg, Per. *Upplevelseindustrins turistmiljöer - Visuella berättarstrategier i svenska turistanläggningar 1985-2005*. Uppsala: Fronton förlag, 2007.

Van Manen, Max. *Research Lived Experience - Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. Toronto: The Althouse Press, 2003.

5.2 Elektroniska källor

Kulturens hemsida

Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Kulturen i Lund- Kalendarium*. 2011. http://www.kulturen.com/02_just_nu/01_evenemangskalender/evenemangskalender.asp?FileID=623. (Hämtad 2011-04-14).

Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Kulturens uppdrag*. 2011. http://www.kulturen.com/04_samla_varda/07_kulturens_uppdrag/kulturens_uppdrag.asp. (Hämtad 2011-04-25).

Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Mer om Kulturen*. 2011. http://www.kulturen.com/03_om_kulturen/om_kulturen.asp. (Hämtad 2011-04-07).

Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Permanent utställning på Kulturen i Lund- Att överleva- Röster från Ravensbrück*. 2011. http://www.kulturen.com/02_just_nu/04_permanenta_utstallningar/01_roster_fran_ravensbruck.asp. 2011. (Hämtad 2011-04-14).

Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Permanent utställning på Kulturen i Lund - Modernismen- En ny konst, en ny värld*. 2011. http://www.kulturen.com/02_just_nu/04_permanenta_utstallningar/07_modernismen.asp. (Hämtad 2011-04-14).

Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Permanent utställning på Kulturen i Lund- Metropolis - Lund på medeltiden*. 2011. http://www.kulturen.com/02_just_nu/04_permanenta_utstallningar/06_metropolis.asp. (Hämtad 2011-04-14).

Kulturen. Kulturen - en kulturhistorisk oas i Skåne. *Översiktligt Kulturens utställningar*. 2011. http://www.kulturen.com/03_om_kulturen/02_utstallningarna/utstallningarna.asp. (Hämtad 2011-04-07).

Övriga hemsidor

Kulturrådet. Nyheter. *Antalet museibesökare ökar*. <http://www.kulturradet.se/sv/pressmeddelanden/Nyheter1/Antalet-museibesokare-okar-med-en-miljon-/>. (Hämtad 2011-04-25).

Lunds universitet. *Etnologen Thomas O'Dell blir ny professor på Service Management*. Institutionen för Service Management. <http://www.ch.lu.se/index.php?id=1389>. 2009. (Hämtad 2011-04-14).

Mittuniversitetet. *Upplevelserna, turismen och måltiden. Upplevelsernas samhälle*. http://lc1.miun.se/maltid/upplev/page_03.htm. (Hämtad 2011-04-06).

Nationalencyklopedin. NE. *Habitus*. 2011. <http://www.ne.se/kort/habitus/1141661>. (Hämtad 2011-05-11).

5.3 I författarens ägo

Enkätsvar

6. Bilagor

6.1 Bilaga 1. Enkät till besökare

Upplevelsen på Kulturen

Ringa in de ord som du tycker beskriver ditt besök på Kulturen väl!

Kunskap	Dagdrömmande	Nöjsamt	
Overklig	Information	Festligt	
Fantasi	Roande	Verklighetsflykt	
Skönhet	Insikt	Påhitt	Stilfullt
Upplivande	Artistiskt	Förståelse	Roligt
Utsmyckat	Lärdomar	Tilltalande	

1. Hur gammal är du?
2. Är du från Lund eller turist/på besök i staden? Om du är turist, var kommer du ifrån?
3. Är du man eller kvinna?
4. Hur ofta besöker du museer? En gång i veckan, en gång i månaden, några gånger per år, aldrig?
5. Vad har du för intressen?

6. Vad är din huvudsakliga sysselsättning? (t.ex. grundskoleelev, studerande, pensionär, arbetssökande, arbetande inom ett visst yrkesområde etc.)

7. Har du någon eftergymnasialutbildning? I så fall, inom vilket område?

8. Varför besöker du Kulturen?

9. Vad hade du för förväntningar inför besöket?

10. Beskriv hur du upplevde besöket! Beskriv gärna om du upplevde några nya intryck, hur du uppfattade omgivningen och miljön, vilka känslor du kände under besöket och hur du kände dig i de olika miljöerna.

6.2 Bilaga 2 Survey to visitor

The Experience at Kulturen

Circle the words you feel describe your visit at Kulturen!

Knowledge	Daydreaming	Pleasure	
Unreal	Information	Festive	
Fantasy	Amusing	Escape	
Beauty	Insight	Ingenuity	Stylish
Exhilarating	Artistic	Understanding	Fun
Decorative	Learning	Attractive	

1. How old are you?
2. Are you from Lund or are you a tourist/on a visit in Lund? If you are not a tourist, where are you from?
3. Are you a man or a woman?
4. How often do you visit museums? Once a week, once a month, a few times a year or perhaps never?
5. What are your hobbies and interests?

6.2 Bilaga 2. Karta av Kulturen



SÖDRA DELEN / SOUTHERN AREA

1. Vita Huset enstörbygd.

- Våning 1
- Metropolis - Lund på medeltiden.
- Trädgårdsmuseet, tillfälliga utställningar.
- Våning 2
- CHNA - mat i världen.
- Att överleva - röster från Ravenbrück.
- Auditorium, hotell.
- Våning 3
- Modernismen. En ny värld.

The White House contemporary building

- Ground floor
- Metropolis - Lund in the Middle Ages.
- The Garden Museum. Temporary exhibitions.
- 1st floor
- Servicing - voices from Ravensbrück.
- Auditorium.
- 2nd floor
- Modernism: A new art. A new world.

2. Kulturkrogen Restaurang och café.

- The Loreal Hall

3. Lunda hallen Tillfälliga utställningar.

- The Loreal Hall

4. Textilhallen

- Våning 1
- Tillfälliga utställningar.
- Våning 2
- Clasutställning - Kulturernas glas.
- Källarplan
- Väpennställning - Makr över liv.

The Textile Hall

- Ground floor
- Temporary exhibitions.
- Tempo och tempo till textiler.
- 1st floor
- Clasutställning.
- Basement
- Weapons - Power over life.

5. Hylla Smedja. Smedja från 1700-talet, fortfarande i bruk.

- The Smedja

6. Allmogehallen

- Våning 1
- Tillfälliga utställningar.
- Verksam, museipedagogisk verksamhet.
- Sidanskt jordbruk.
- Sydsvensk fiske.
- Våning 2
- Sidanskt allmogeliv under 1700-1800-tal.

Folkets Hall

- Ground floor
- Temporary exhibitions. CHNA's workshop.
- Open to visitors.
- 1st floor
- Swedish peasant life. 18th century.

7. Västra Vrams prästgård En prästbostad från 1700-talet.

- The West Vrams

8. Gångtunnel Passage mellan de två museiområdena.

- The Passage

NORRA DELEN / NORTHERN AREA

9. Dackestugan Lofbod, 1500-tal Restaurering pågår 2010-2012.

- The Dackestugan

10. Bosebo kyrka Kyrka från 1632, fortfarande i bruk.

- Bosebo Church

11. Lusthus från ca 1820.

- The Lusthus

12. Måketorpaboden Lofbod, 1600-tal. Ej öppen för besökare.

- The Måketorpaboden

13. Arbetarbostaden Ett arbetarhem från 1930-talet.

- The Worker's House

14. Gårdshuset Lekloftet

- The Yard House

15. Onsjöstugan Träskomakerverkstad. Lektuga för barn.

- The Onsjöstugan

16. Bosmålltorpet Småländsk bostad från sekelskiftet 1900.

- The Bosmålltorpet

17. Lokplats

- The Lokplats

18. Arkitekternas hus Matal för medhavd matstök.

- The Architects House

19. Bäckingegården En vilbärgad bondefamilj hem, tidigt 1800-tal.

- The Bäckingegården

20. Borgarhuset

- The Borgarhuset

21. Berlingska huset

- The Berlingska huset

22. Helsingborg-Halmstadhuset

- The Helsingborg-Halmstadhuset



2. Kulturens lekplats
Följ Lekspåret på Kulturen och spara efter historiens barn. Välkommen in i husen där barnen har bott och använd gärna lekstakerna i lekloftarna om du vill leka själv.

Kulturens lekplats
Follow the Play Trail at Kulturen and bring your own toys. Welcome to the houses where the children have lived. Use the play stoves in the lofts if you want to play yourself!

- Utställning
- Exhibition

3. Rapport från ett ställe /

Museiparken fylld i sommar av konstnärligt utformade till. Lunds Konst/designskola har arbetat med screentryckta möster inspirerade av föremål och byggnader på Kulturen.

The Museum Park is full in summer of artistically designed tiles. Lund's Art/design school has worked with screenprinted patterns inspired by artefacts and buildings from Kulturen. Created by students at Lund Art/design School.

- Toalett / Restaurant

23-26. Brahehuset, Wahlbomska huset, Schlyterska huset och Ystadhuset

- Utställningar om följande och design.

The Brahe House, The Wahlbom House, The Schlyter House and The Ystad House

Exhibitions concerning Sweden, art and design.

27. Thomanderska gården Vilbärgar professorhem 1833-1850.

- The Thomanders House - a villa for professors 1833-1850

28. Dansbana

- The Dance Floor

29-32. Arbetslokaler för Kulturens personal

- Offices for the museum staff

31. Kulturens Café Korsvikeshus från 1820-talet.

- The Korsvikeshus - 1820s

33. Sca Maria Minor Murrorsor av romansk kyrka från 1100-talet.

- Sca Maria Minor - Romanesque church from the 11th century

34. Gröna gränden Extra entré för rullstolar och barnvagnar

- The Green Alley - Extra entrance for wheelchairs and children's buggies

35. Lindforska huset

- The Lindforska huset

36. Herreshuset

- The Herreshuset

Källarvåning Silverutställning med en egen Wiwen Nilsson-andolning.

Basement Silver exhibition with ceramic and porcelain from the world.

37. Örtagård med medicinalväxter.

- The Herb Garden Herbs and herbs

38. Lapidariet Medeltida byggnadsfragment från Lund.

- The Lapidarium Building ruins from the Middle Ages in Lund

39. Dekanhuset Medeltida hus med ärkebiskopgrav från 1274.

- The Dean's House Medieval house with archbishop's grave from 1274

44. Håkeriet Rödsk Lund's sista bevarade spekerbush från slutet av 1800-talet. Ligger i hörnet av St. Annegatan/Tegnérsgratan.

- The Old Inventory Shop Håkeriet - the last remaining spekerbush from the end of the 19th century